

NĚKOLIK POZNÁMEK K SOUBĚHU VÝKONU FUNKCE STATUTÁRNÍHO ORGÁNU ČI JEHO ČLENA A JEHO PRACOVNÍHO POMĚRU V OBCHODNÍCH SPOLEČNOSTECH

KAROL HRÁDELA¹

advokát

Abstract in original language

Článek popisuje vývoj pracovního poměru statutárních představitelů společností ke společnostem a upozorňuje na rizika právní úpravy, která bude platit od 1. 1. 2012. Hodnotí příčiny negativního stavu a upozorňuje na rozpor stávajícího přístupu státních orgánů s historickými tradicemi, dřívější judikaturou i doslovným zněním zákona. Hodnotí přístup Legislativní rady vlády a ministerstva spravedlnosti k řešení problému praxe.

Key words in original language

Souběh, statutární orgán, pracovní poměr, judikatura, odpovědnost statutárních orgánů a historický vývoj.

Abstract

The article deals with development of statutory body's employment and draws attention to risks of legal regulation, which will be valid from 1. 1. 2012. It evaluates causes of negative state and highlights conflict of state bodies' current approach and historical traditions, former jurisprudence and literal wording of law. It evaluates attitude of Government Legislative Council and Department of Justice to solution of practise problem.

Key words

Plurality of offices, statutory body, employment, jurisprudence, responsibility of statutory bodies and historical development.

Úvod

Od 1. 1. 2012 nabude účinnosti nová právní úprava vztahu statutárních orgánů či členů statutárních orgánů (dále jen „jednatele“, pokud z kontextu neplyne něco jiného) k obchodní společnosti (dále jen „společnosti“) dokládající nežádoucí stav našeho právního prostředí a povrchní přístup ze strany ministerstva spravedlnosti k legislativě. V ní dochází bez podrobnějších diskusí s odbornou veřejností k přijímání řady nekoncepčních zákonů nerespektujících naši dosavadní tradici a přinášejících řadu komplikací a to i českým

---

¹ Autor je advokát, který příspěvek věnuje prof. JUDr. Marii Kalenské, DrSc. za její principiální prosazování řešení dlouhodobě vzniklých problémů při souběhu, kterému dává stávající legislativní vývoj po řadě let v zásadních aspektech za pravdu.

podnikatelům. Objevuje se neúnosné množství nepropracovaných novel právních předpisů a odborná i laická veřejnost se v nich často nedokáže kvalifikovaně orientovat. Dochází ke zbytečnému ekonomickému zatěžování i podnikatelů.

Od poslední významné změny ve složení Legislativní rady vlády² narůstá dle autora nepřehlednost našeho právního řádu. Již ve svém historicky druhém usnesení ještě před projednáváním přípravy programového prohlášení vlády dne 4. 9. 2006 druhá vláda Mirka Topolánka změnila předsedu Legislativní rady vlády a uložila mu prověřit složení Legislativní rady vlády a navrhnout vládě případné změny v jejím složení.³ Navržené nové složení bylo akceptováno již na schůzi vlády 13. 9. 2006,⁴ kdy přes celkové zvýšení počtu členů této rady se snížil počet odborníků z řad profesorů, docentů a advokátů mezi jejími členy. Začal v ní působit nezanedbatelný počet osob spojených s dřívějším vedením Právnické fakulty Západočeské university v Plzni. Jejich názory se pak projevují i v nové legislativě a to často bez dostatečného zohlednění všech aspektů problému, případně bez upozornění na sporné aspekty a ekonomické dopady na veřejnost a bez respektování historických tradic našeho právního řádu.

Cílem článku je vyhodnotit novou legislativu k pracovním poměrům jednatelů na základě historického vývoje tohoto vztahu.

K přijímání nové právní úpravy souběhu a k jejím teoretickým východiskům a dopadům.

V únoru 2011 se rozvířila v tisku diskuze o tom, zda je přípustný souběh či ne.⁵ V době, kdy již tisk kritizoval neřešení problému souběhu, předložila vláda dne 4. 4. 2011 do Poslanecké sněmovny⁶

---

² Bližší údaje o změnách v Legislativní radě vlády dostupné on-line na: http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/dokumenty/V_ro_n_zpr_va_o_innosti_Legislativn_rady_vl_dy_za_rok_2__8230_.pdf [cit. 22. 11. 2011].

³ Bližší údaje dostupné on-line na: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/867ECAD72C12E030C12571E00022884F [cit. 22. 11. 2011].

⁴ Bližší údaje dostupné on-line na: http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/web/cs?Open&2006&09-13 [cit. 22. 11. 2011].

⁵ Srovnej např. <http://www.adeus.cz/article.asp?nDepartmentID=236&nArticleID=456&nLanguageID=1> [cit. 22. 11. 2011].

⁶ Bližší údaje dostupné on-line na: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?O=6&T=310> [cit. 22. 11. 2011].

novelu obchodního zákoníku⁷. Ta s řešením souběhu nepočítala. Při jejím prvním čtení novelu označil předkladatel za technickou novelu⁸ těmito slovy: „Tato novela, jak jsem řekl, je technická a řeší některé problémy, které se v praxi ukázaly. A protože nám jde o to, aby podnikatelské prostředí mělo co možná nejkvalitnější obchodní právo, proto takto bezprostředně reagujeme hned novelou.“ Ve skutečnosti návrh reagoval na mnohaleté výhrady praxe a navíc neřešil aktuálně kritizovanou problematiku souběhu. Přístup státních orgánů k problému souběhu byl veřejností kritizován i nadále a pod tlakem sdělovacích prostředků již nečinnost ministerstva spravedlnosti přestávala být politicky udržitelnou. Následně tak ministerstvo spravedlnosti přistoupilo prostřednictvím poslanecké iniciativy k prosazení řešení, které však nerespektovalo historický vývoj našeho právního řádu.⁹ Vychází z principů navrhovaných dříve členem Legislativní rady vlády profesorem Eliášem, který dokonce připouštěl výkon činnosti jednatele v pracovním poměru.¹⁰ V minulosti byl přitom výkon funkce jednatele jako pracovněprávní vztah zaměstnance v nestátní organizaci povinný pouze po změnách legislativy následujících po r. 1948 do 1. 1. 1992 a nepoužíval se i z daňových důvodů dříve až na některé výjimky dokonce ani dobrovolně. Pracovní poměr statutárních orgánů či jeho členů ke společnosti byl vztahem zcela typickým a státem prosazovaným a podporovaným i daňovými předpisy. Přísně se však rozlišovalo mezi činnostmi, kterou musí vykonávat pouze statutární orgán, a činnostmi, kterou vedle statutárního orgánu může na základě zmocnění vykonávat pro společnost i někdo jiný – např. ředitel, který byl zároveň jednatelem. Pracovní poměr jednatelů bez problémů existoval až do právně zcela chybného rozhodnutí Vrchního soudu v Praze v roce 1993¹¹ nerespektujícího výslovné znění hospodářského

---

⁷Bližší údaje dostupné on-line na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=310&CT1=0> [cit. 22. 11. 2011].

⁸ Bližší údaje dostupné on-line na: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/016schuz/s016250.htm> [cit. 22. 11. 2011].

⁹ Viz tisková informace dostupná on-line na webové stránce ministerstva spravedlnosti na: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=317563> [cit. 11-08-01].

¹⁰ Srovnej např. ELIÁŠ Karel. *Variabilita života a právní schémata (K souběhu pracovního poměru s členstvím ve statutárním orgánu obchodní korporace)* In. *Obchodněprávní revue* č. 10, Praha 2009, 1 ročník, s. 271-278 nebo *Hodnotový výklad zákona a inspirace ze starých textů* In *Bulletin advokacie* č. 9, Praha 2010, s. 25 -31.

¹¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 1993, sp. zn. 6 Cdo 108/92, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1995, pod pořadovým číslem 13 dostupný on-line na http://www.fulsoft.cz/onlaw/fs2_text_only_0.php?coll=jns&subcoll=&norm=13/1995;c;J [cit. 11-06-28].

zákoníku, na které se začala později odvolávat i judikatura Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu, která později vedla k přijetí nové právní úpravy vztahu jednatele ke společnosti.

Ústavněprávního výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR přijal usnesení, kterým bylo doporučeno vložení nového § 66d obchodního zákoníku včetně poznámky pod čarou č. 21 (ta odkazuje na zákoník práce) v tomto znění: „§ 66d Pověření obchodním vedením (1) Statutární orgán společnosti může pověřit obchodním vedením společnosti zcela nebo zčásti jiného. Tyto činnosti mohou být též vykonávány v pracovněprávním vztahu dle zvláštního právního předpisu²¹⁾ zaměstnancem společnosti, přičemž tento zaměstnanec může být současně statutárním orgánem společnosti nebo jeho členem. (2) Při pověření obchodním vedením podle odstavce 1 zůstává nedotčena odpovědnost osob, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členem, stanovená tímto zákonem za porušení povinností vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře. (3) Jestliže jsou činnosti spadající pod obchodní vedení vykonávány v pracovněprávním vztahu dle zvláštního právního předpisu²¹⁾ zaměstnancem společnosti, který je současně statutárním orgánem společnosti nebo jeho členem, mzdu či odměnu z dohody sjednává nebo určuje ten orgán společnosti, do jehož působnosti náleží rozhodovat o odměňování statutárního orgánu nebo jeho členů. (4) Pověření obchodním vedením podle odstavce 1 nezahrnuje účast na zasedání statutárního orgánu, rozhodování o pověření obchodním vedením, rozhodování o základním zaměření obchodního vedení společnosti ani jiné činnosti v rámci obchodního vedení společnosti, které tento zákon nebo jiný právní předpis svěřuje do výlučné působnosti statutárního orgánu.“¹²

Při porovnání s ustanovením § 66 odst. 2 a § 194 odst. 1 je pak zarážející použití výrazu „sjednává“ v třetím odstavci. Zatímco ustanovení odstavce 1, 2 a 4 novely odpovídá tradici před rokem 1948, odstavec 3 ji narušuje a značně zatěžuje podnikatelské subjekty. Úprava, že mzdu či odměnu z dohody sjednává nebo určuje ten orgán společnosti, do jehož působnosti náleží rozhodovat o odměňování jednatelů se zdá rozumná. Ve svých důsledcích je značně riziková a neexistovala dokonce ani za socialismu u společnostech, přestože v té době pouze akciových.¹³ Za První republiky či Rakouska – Uherska by pak byla z praktických důvodů zcela absurdní a nikdy se na území nynější České republiky v legislativě takováto úprava nepoužila. Zneužití pracovního poměru při souběhu bránily občanskoprávní, trestní i daňové předpisy.

Nová změna zcela zásadně ovlivňuje organizaci společností. Omezuje působnost a pravomoc, ale i odpovědnost statutárního orgánu. Pokud by v minulosti jednatel uzavřel na jakoukoliv vedoucí funkci pracovní

---

¹² Usnesení dostupné on-line na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=310&ct1> [cit. 22. 11. 2011].

¹³ Srovnej zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech.

poměr se společností, odpovídal by při stanovení neadekvátní odměny a to případně i trestněprávně za porušení své povinnosti k řádné správě svěřeného majetku.¹⁴ Takováto trestněprávní odpovědnost bývala vyvozovaná i v jiných případech. Nyní dochází k oslabení jeho odpovědnosti. Zároveň se však vytváří mimořádné riziko pro takové zaměstnance a zároveň jednatele a ztěžuje se jejich ochrana při případném zpochybňování existence jejich stávajících pracovních poměrů. Zejména se zbytečně zatěžují soukromé podnikatelské subjekty. Pokud má mzdu sjednávat či určovat od 1. 1. 2012 zaměstnavatel, respektive v tomto případě orgán zaměstnavatele, který sám o sobě nemá právní subjektivitu, pak to při neexistenci odpovídajících přechodných ustanovení vede k závěru, že má-li být mzda či odměna stanovena nebo určena tak, aby ji mohli od 1. 1. 2012 zaměstnanci pobírat, musí v řadě společností dojít do konce roku 2011 ke konání valných hromad - často za účasti notáře - směřujících buď ke změně stanov, když v řadě společností o tom, kdo bude členem statutárního orgánu rozhoduje valná hromada, a to ve prospěch rozhodování o složení statutárního orgánu dozorčí radou, nebo by valná hromada musela takovouto smlouvu sjednat či určit odměnu do 1. 1. 2012. Bez tohoto rozhodnutí nemůže mzda zaměstnanci a zároveň jednatele náležet. Je nezbytné přitom zohlednit i pracovněprávní úpravu vztahů zaměstnance ke společnosti, když u obchodních vztahů by připadalo do úvahy i dodatečné schválení. Je přitom téměř vyloučené toto vše v krátké chvíli ponechané státem občanům na přípravu na novou právní úpravu zvládnout a to zvláště za situace, kdy na tuto novou povinnost ministerstvo spravedlnosti veřejnost neupozorňovalo. Ještě minimálně 24. 11. 2011 nebyla příslušná Sběrka zákonů ani rozeslaná.¹⁵ Ministerstvo spravedlnosti nenavrhl a schválený text zákona ani neobsahuje jakékoliv přechodné ustanovení řešící problematiku již existujících byť sporných pracovních poměrů a to i za situace, kdy termín obchodní vedení byl po listopadu 1989 vykládán značně široce v rozporu s jeho tradičním chápáním do února 1948. Takovýto velmi široký výklad nemající dříve jednoznačnou oporu v zákoně může nyní novela podporovat a to v neprospěch zaměstnanců i samotných společností.

Za průtahy a nedostatek času na reakci pro podnikatele přitom nemohou zákonodárci. Vláda předložila svůj návrh 4. 4. 2011, ústavní výbor svůj pozměňovací návrh přijal z iniciativy ministerstva těsně před prázdninami, druhé čtení proběhlo již 21. 9. 2011¹⁶ a třetí čtení

---

¹⁴ V minulosti se používala různá označení pro tuto povinnost i pro případnou odpovědnost.

¹⁵ Srovnej údaje na webové stránce ministerstva vnitra, dostupné na: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/> [cit. 22. 11. 2011].

¹⁶ Srovnej stenografický zápis z 23. schůze Poslanecké sněmovny ze dne 21. září 2011 dostupný on-line na: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/023schuz/23-2.html#197> [cit. 22. 11. 2011].

po změně lhůty na třetí čtení již na téže schůzi dne 23. 9. 2011.¹⁷ Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR postoupila návrh Senátu 5. 10. 2011. Senát návrh projednal a schválil usnesením č. 404¹⁸ již na své 13. schůzi 27. 10. 2011¹⁹. Senát postupoval velmi rychle a již 3. 11. 2011 byl návrh doručen prezidentovi, který jej bez zbytečných průtahů 11. 11. 2011 podepsal.²⁰ Za pozdní řešení problému souběhu tak nemůže Parlament, ale výlučně nekoncepční přístup ministerstva spravedlnosti.

O rizicích změny a o ekonomické zátěži pro podnikatele se nikdo v legislativním procesu nezmínil. Ve svém vystoupení při druhém čtení ministr spravedlnosti pouze uvedl: „Co považuji za velmi důležité, je to, jak návrh byl projednán v ústavněprávním výboru. Jsem velmi rád, že poslanci si osvojili návrh Ministerstva spravedlnosti, který řeší tzv. souběh funkcí. To je velmi důležitá záležitost, která v posledním půlroce vyvolala velké debaty ve společnosti a zvláště mezi podnikateli, kdy soudy začaly negativně posuzovat tzv. souběh funkcí, tzn. souběh funkce člena statutárního orgánu a zaměstnavatele. Konkrétně se jedná o to, že dotyčná fyzická osoba v obchodní společnosti současně byla členem statutárního orgánu, např. členem představenstva, a současně např. ředitelem. Takovýto souběh funkcí byl posuzován podle našeho názoru českými soudy příliš restriktivně. A právě proto, aby se odstranily určité interpretační problémy, tak v této novele, v usnesení ústavněprávního výboru je tento problém řešen tak, aby souběh funkcí za splnění zákonných podmínek mohl být možný a nevznikaly tak problémy. Myslím si, že je to velmi důležité. A návrh, který byl předložen a byl projednán a schválen ústavněprávním výborem, je v zásadě srovnatelný s tím, jak problematiku souběhu funkcí mezi členem statutárního orgánu a řekněme manažerskou pozicí řeší i jiné státy Evropské unie.“²¹ Ministr dokonce ani neuvedl, že problém souběhu neřešily soudy sporným způsobem pouze v nedávné době a závěr o srovnatelnosti úpravy nijak nedoložil, přestože je v zemích Evropské

---

¹⁷ Srovnej stenografický zápis z 23. schůze Poslanecké sněmovny ze dne 23. září 2011 dostupný on-line na: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/023schuz/s023131.htm#r11> [cit. 22. 11. 2011].

¹⁸ Dle historie tisku dostupné na: http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/historie?ke_dni=22.11.2011&O=8&action=detail&value=2990 [cit. 22. 11. 2011].

¹⁹ Dne 21. 11. 2011 zápis ještě nebyl na webové stránce Senátu zveřejněn.

²⁰ Dle údajů Poslanecké sněmovny dostupných on-line na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?O=6&T=310> [cit. 22. 11. 2011].

²¹ Vystoupení dostupné on-line na <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/023schuz/s023055.htm#r> [cit. 22. 11. 2011].

unie souběh velmi častý.²² Kromě ministra se k souběhu vyjádřil podobně ještě zpravodaj,²³ který argumentoval mj. řešením problému do budoucnosti bez řešení problémů minulých, protože je údajně řešit nelze.²⁴ Spíše se však zdá, že navržené a později schválené znění problémy spíše přináší, než řeší.

Ve 3. čtení k návrhu předpisu vystoupil pouze ministr spravedlnosti podporující navrženou novelu a zpravodaj, nikdo jiný. Opětovně na možné komplikace a zatěžování podnikatelů nikdo neupozornil.

V Senátu k novele vystoupil ministr spravedlnosti: „(...) Co zde ještě chci zdůvodnit (...) je to, že do zákona byl doplněn na základě podnětu ministerstva spravedlnosti již při projednávání v PS způsob, jak řešit souběh funkcí statutárního orgánu a zaměstnance. Jak víte, tak asi před rokem byly vyneseny rozsudky Nejvyššího správního soudu, které zpochybnily tuto možnost, že někdo je současně vysokým zaměstnancem firmy, generálním ředitelem a současně členem statutárního orgánu, předsedu představenstva či členem představenstva. Protože tato praxe v Čechách běžná a je to v jiných státech EU, tak judikatura soudů, která byla v rozporu s běžnou a zavedenou praxí – reakcí ze strany ministerstva na to je náprava dané situace a explicitní zákonné připuštění možnosti souběhu funkce statutárního orgánu a zaměstnance v obchodní společnosti. Řešíme tedy nejasný právní vztah, který nastal po nálezu²⁵, po rozhodnutí Nejvyššího správního soudu a který zneklidnil, někdy dokonce až vyděsil naši podnikatelskou veřejnost. Tato novela má tyto problémy odstranit.“ Ministr tak připustil nejasnost právní úpravy souběhu, ale neupozornil na dopady, které přijatá úprava pro „společnosti“ přinese.

---

²² Srovnej např. POKORNÁ Jarmila. *Právní úprava obchodních společností v evropském a českém právu*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2010, s. 106-107.

²³ Viz vystoupení zpravodaje tamtéž: „... Ústavněprávní výbor projednal na své 26. schůzi 29. června 2011 tento návrh zákona a přijal změny, které máte v usnesení číslo 60. Jedná se v podstatě opravdu o řešení jedné problematiky, a to pověření obchodním vedením, kde díky rozhodování Nejvyššího soudu vzniklo několik pochybností, jak je to s možností souběhu zaměstnavatele a funkce - Nejvyššího správního soudu, pardon. Došlo k pochybnostem, jak je to se souběhem funkce zaměstnance a zároveň jednatele. Takže je snaha toto vyřešit, abychom nezadělávali do budoucna na velké problémy. Samozřejmě do minulosti, a o tom se také hodně na ústavněprávním výboru mluvilo, řešení možné není. Tam je potřeba to ponechat na výklad předpisů.

²⁴ Nejen teoretici si vzpomenu na problematiku právních domněnek a fikcí vyučovanou již v prvním ročníku právnických studií.

²⁵ Pokud je autorovi známo, tak poslední nálezy Nejvyššího správního soudu byly přijaté nedlouho po Únoru 1948, některé předcházející byly vydané v tzv. Bohuslavově sbírce ještě před rokem 1948, po tomto období nález Nejvyššího správního soudu mu není znám, zřejmě se jedná o „mýlku“ představitele ministerstva spravedlnosti. Žádný nález nejvyššího správního soudu v minulosti souběh nezpochybnil, ale rozsudky z posledních let ano.

Zejména je však zarážející, že tvrdil, že nejasný právní vztah nastal po „nálezu, rozhodnutí Nejvyššího správního soudu“, když je a bylo notoricky známé právníkům a snad i většině průměrných studentů právnických fakult, že takovýto problém existuje řadu let.

V Senátu se k návrhu vyjádřil ještě zpravodaj a následně opětovně ministr spravedlnosti v reakci na kritiku, že dochází k příliš častým novelám obchodního zákoníku.

Novela obchodního zákoníku neřeší problémy souběhu a přináší řadu nových problémů a zásadních komplikací a v konečném důsledku zpochybňuje řadu existujících pracovních poměrů statutárních představitelů.

K právní úpravě souběhu do r. 1948

Základním právním předpisem pro vztah jednatele ke společnosti byl nejdříve Obecný zákoník občanský 26 z r. 1811 (dále jen o. z. o.) včetně jeho vyhlášovacím patentu. Později se právní úprava rozšířila tzv. starým spolkovým zákonem z r. 1852²⁷ a od 1. 7. 1863 Obecným zákoníkem obchodním z r. 1862.²⁸ Zákon o obchodních pomocnících v r. 1910²⁹ následně upravil služební poměr obchodních pomocníků a nahradil ke dni 1. 7. 1910 čl. 57-65 (upravující pomocníky obchodní) Obecného zákoníku obchodního, když byl i zrušen čl. 56 (upravující obchodní zmocněnce) Obecného obchodního zákoníku. Lze jej též považovat za zvláštní pracovněprávní předpis k úpravě smlouvy služební.³⁰ Tuto úpravu pak k 18. 8. 1934 nahradil zákon o soukromých zaměstnancích.³¹

---

²⁶ Zákon č. 946/1811 Sb. z. s., Obecný zákoník občanský z 1. června 1811.

²⁷ Císařský patent č. 253/1852 ř. z. z 26. 11. 1852 zveřejněný 18. 12. 1852 v částce LXXIV. s. 1109-1116, česky i německy, Vídeň, 1852.

²⁸ Zákon č. 1/1863 ř. z. ze dne 17. 12. 1862, obchodní zákoník, s platností od dne 1. 7. 1863 (uvozovací zákon k z. č. 1/1863 ř. z.), zveřejněn 3. 1. 1863, částka I., s. 1-93, v jazyce českém i německém, Vídeň, 1862.

²⁹ Zákon č. 20/1910 ř. z. ze dne 16. 1. 1910, zákon o služební smlouvě obchodních pomocníků a jiných zaměstnanců v podobném postavení (zákon o obchodních pomocnících), zveřejněn 4. 2. 1910, částka X., Vídeň, 1910, s. 41-47 německy, česky s. 39 – 47.

³⁰ Viz dále či např. VESELÝ, František Xaver. *Všeobecný slovník právní země koruny české*. Praha: F. X. Veselý, 1899, díl čtvrtý, s. 505.

³¹ §55 bod 1 zákona č. 154/1934 Sb. z. a n., o pracovním poměru soukromých úředníků, obchodních pomocníků a jiných zaměstnanců v obdobném postavení (zákon o soukromých zaměstnancích).

Dalšími důležitými předpisy pak byly i normy upravující jednotlivé společnosti a právní úprava dle z. č. 70/1873 ř. z., o společnostech výtěžkových a hospodářských, a judikatura s ní související.

Obecný zákoník obchodní, neměl zvláštní úpravu smlouvy mezi jednatelem a společností. Řídil se občanskoprávní úpravou mandátní (příkazní) smlouvy při neomezené odpovědnosti jednatele vůči organizaci dle Obecného zákoníku obchodního a dále i úpravou pracovněprávní dle služební (námezdní) smlouvy a zvláštní právní úpravou obchodních pomocníků.

Většinou se požadoval podíl jednatele na řízení a další činnosti společnosti a to dle možnosti jako jeho povolání. Již v r. 1908 Randa napsal:³² Poměr členů představenstva není o sobě poměrem služební, nýbrž mandátní³³, leč že by mzda byla ujednána ...³⁴. Když tato věta pak byla přebírána jako princip judikaturou. Sjednávat mzdu výslovně bylo nadbytečné. Jestliže se strany nedohodly na bezúplatnosti, pak podle § 1152 o. z. o. platila domněnka sjednané přiměřené odměny.

Akciový regulativ přímo předpokládal pracovněprávní vztah členů představenstva ke společnosti při jejím vedení. Výslovně uváděl v § 34 odst. 3: „Při zřizování představenstva budiž co možná přihlíženo k těm osobám, které se z povolání (zvýraznil K. H.) zabývají bezprostředním vedením provozování společenského podniku.“ V § 38 rozlišoval u odměn poskytovaných i pro členy orgánů, zda se jednalo o odměny z čistého zisku, které označoval jako tantiémy, nebo o jinou formu nezávisější na čistém zisku, kdy stanovy mohly určit, že výši takovéto odměny přiznává ředitelská rada (zvláštní orgán, který mohl, ale nemusel existovat) nebo dozorčí rada. Stanovy však tak určovat nemusely. O odměně či mzdě jednatele se obligatorně nerozhodovalo způsobem, který předpokládá naše nová právní úprava.

Soudy i literatura shodně respektovaly možnost, že vztah upravený případně i jediným dokumentem může v sobě spojovat (kumulovat) úpravu práva obchodního, občanského a pracovního. Většinou platilo, že závisela-li odměna jednatele na dosahování zisku společnosti, rozhodovala o ní valná hromada (nárok na ni však mohl být zakotven i

---

³² RANDA, Antonín. *Soukromé obchodní právo rakouské. O obchodních společnostech a o společnostech výrobních a hospodářských*, Praha: Nakladatelství J. Otto, knihkupec, 1908, reprint Vysoká škola aplikovaného práva, 2008, s. 264.

³³ Vztah mandátní vycházel z právní úpravy provedené v 22. Hlavě o. z. o. nazvané O zmocnění a jiných způsobech jednatelství, § 1002-1044, pro smlouvu se používalo označení smlouva zmocňovací či smlouva mandátní – pozn. vložil K. H.

³⁴ Randova poznámka odkazovala na již zmiňovaný § 34 akciového regulativu. Srov. RANDA, *Soukromé obchodní právo rakouské*, s. 264.

ve stanovách) a šlo v souvislosti s ní o obchodní vztah, který zároveň zpravidla nebyl nákladovou daňovou položkou u organizace.³⁵

Pracovněprávní vztah statutárního představitele byl všestranně podporován i u jiných právnických osob než u obchodních společností a to dokonce i za situace, když mandátní smlouva upravující obchodní vztah měla být realizována bezúplatně. To se přitom projevilo již v 19. století, kdy Správní soudní dvůr (někdy označován jako Správní soud nebo Správní dvůr soudní)³⁶ stanovil, že i když stanovy spořitelny předepisují funkce bezplatné, není odměna člena správy vyloučena, vykonává-li práce, které vlastně náležejí úředníkům.³⁷ Podobně možnost souběhu garantující pojištění takové osoby připouštěl i Nejvyšší správní soud³⁸, zřízený zákonem č. 3/1918 Sb. z. a n. o Nejvyšším správním soudě.

Nejvyšší soud (ale i Nejvyšší správní soud) do r. 1948 přísně rozlišoval, kdy se jedná o záležitost, kterou musí rozhodovat statutární orgán jako statutární orgán a kdy může jednat či rozhodovat jakýkoliv zmocněnec. Jedna osoba mohla mít ke společnosti dvojí právní vztah – jako jednatel i jako vedoucí zaměstnanec. Podle toho, z jakého titulu dotyčná osoba jednala, se i rozlišovala a posuzovala platnost těchto

---

³⁵ Toto však neplatilo vždy, když podíl na zisku bylo možno sjednat i u služební smlouvy. Srov. Nález NSS ČSR č. 3967 ze dne 6. 3. 1924: „Úplatou za služební poměr může býti nejen pevný plat, nýbrž vedle něho, ba i bez něho ... dokonce i podíl na zisku.“ In BOHUSLAV, Josef, VACEK, Václav. *Sbírka nálezů nejvyššího správního soudu ve věcech finančních. Ročník VI., Nálezy z roku 1924.* Praha: Právnické vydavatelství, 1925, č. 1775, s. 216-217 nebo: „ Pouze proto, že zaměstnancova odměna záleží v podílu na zisku, nepřestává smluvní poměr býti poměrem služebním.“ Srov. Rozhodnutí NS ČSR č. 202 ze dne 17. 6. 1919, R I 232/19 In: VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských.* Ročník první (od čísla 1 do čísla 353) obsahující rozhodnutí z roku 1919, Praha: Právnické vydavatelství, 1921, s. 344-346.

³⁶ Viz zákon ze dne 22. 10. 1875 číslo 36/1876 ř. z., o zřízení správního soudu, zveřejněn 2. 4. 1876, částka XIII., Vídeň, 1876, česky s. 18 - 92.

³⁷ Srovnej Nález Správního dvora soudního z 28. března 1899 zveřejněný v úřední sbírce pod č. 2021 uvedený česky ve stručném znění In SMAŽÍK, Rudolf. *Sbírka nálezů správních a soudních pro praxi peněžní.* Třeboň: Rudolf Smažík, 1914, s. 419, 514.

³⁸ „Člen představenstva společenstva podle zákona č. 70/1873 ř. z., jenž jest ustanoven zároveň za úředníka s pevným platem, jest ve služebním poměru ...“ Srov. Nález NSS ČSR č. 9354 ze dne 20. 10. 1930, In BOHUSLAV, Josef Václav, JANOTA, Osvald. *Sbírka nálezů nejvyššího správního soudu ve věcech administrativních. Ročník XII, Nálezy z roku 1930, část II.* Praha: Právnické vydavatelství JUDr. V. Tomsa, 1930, č. 8832, s. 1149-1153.

úkonů. Již v roce 1924 Nejvyšší soud např. při respektování tohoto zásadního principu vyřešil v roce 1924³⁹ odlišně od aktuální judikatury⁴⁰ navazující na judikaturu z padesátých let⁴¹ inspirovanou koncepcí sovětské právní vědy, že právníká osoba může jednat i přímo a nejen výlučně prostřednictvím svých zástupců,⁴² která stála za odstraněním rozlišování dvojího zástupčího oprávnění jednatelů za společnost. Nejvyšší soud posuzoval, zda je platná smlouva, kterou podepsal za družstvo pouze jeden člen jeho představenstva, přestože stanovy uváděly, že smlouvy podepisují dva členové představenstva. V konkrétním případě Nejvyšší soud dospěl k závěru, že smlouva byla platná, protože podpisující osoba byla nejenom členem představenstva, ale i obchodním zmocněncem, kterého podle stanov představenstvo využívalo při vedení běžné správy, tj. člen představenstva, který napadenou smlouvu uzavřel, byl osobou zmocněnou k provozování obchodní činnosti organizace, tj. byl zmocněncem dle čl. 47 Všeobecného zákoníku obchodního. Novější judikatura Nejvyššího soudu dostatečně nevysvětlila, proč se od tradiční prvorepublikové judikatury odchýlila a proč navázala na judikaturu z padesátých let.

Zájem na pracovním poměru jednatele nebyl pravděpodobně za Rakouska-Uherska i První republiky nikdy zpochybněn. Nikoho v té době ani nenapadlo zkoumat, zda může nastat překryv činnosti jednatele a zaměstnance. Bylo samozřejmé, že činnosti, které musel vykonávat jednatel a nikdo jiný a nebylo možné k tomu nikoho jiného zmocnit, vykonával jako jednatel – např. předkládání jím schválených návrhů zpráv či bilancí valné hromadě k rozhodnutí. Jednatelé za činnost, kterou mohl dělat kdokoli, např. soustavné řízení „organizace“ nebo zpracování návrhu zprávy pro jednatele k jejímu schválení před předložením valné hromadě či zpracování návrhu bilance pro něj před jeho předložením valné hromadě, dostávali většinou mzdu. Společnost pak fakticky řídili a zpracovávali návrhy

---

³⁹ Rozhodnutí NS ČSR č. 3413 ze dne 22. 1. 1924, Rv I 1513/23, In: VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských*. Ročník šestý (od čísla 3355 do čísla 4520) obsahující rozhodnutí z roku 1924, Praha: Právníké vydavatelství, 1925, s. 87-88.

⁴⁰ Nejvyšší soud České republiky, Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 15. 10. 2008, sp. zn. 31 Odo 11/2006, publikovaný ve sbírce pod č. 76 / 2009 dostupný on line na http://novyweb.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/C12576BF0076EED1C12574FA0029C326?openDocument [cit. 22. 11. 2011].

⁴¹ Nejvyšší soud (Rc) Cz 699/56 z 31. 1. 1957, uveřejněno pod poř. č. 117/1957, Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek NS, svazek 7, ročník 1957, s. 234.

⁴² Srovnej § 19 odst. 2 zákona číslo 141/1950 Sb.: § 19 odst. 2: Jejich právní poměry jsou upraveny právními předpisy nebo stanovami, které také určují, kdo jménem právníké osoby jedná.

dokumentů jako osoba v pracovním poměru a to přesto, že se např. jednalo o stejnou osobu, která je následně v jiné pozici předkládala valné hromadě. Bylo totiž jedno, zda např. bilanci zpracovával účetní nebo sám ředitel či jednatel, protože se jednalo v této fázi o činnost úřednickou. Při praktickém řízení firmy tak vystupoval jednatel především jako člen ředitelství a obchodní pomocník, kterým pak mohl být i jako „nejednatel“.

Přes všeobecnou podporu legislativy zaměstnávání statutárních orgánů v pracovním poměru u organizace, ve které působili, se občas vyskytovaly výjimky. Jednalo se například o zákon číslo 239/1924 Sb. z. a. n. 43. Ten ve svém § 7 zakazoval akciovým bankám mimo jiné sjednávat některé obchody se členy představenstva se služební smlouvou, tj. s členy představenstva, kteří byli zároveň zaměstnanci banky, podobně jako je nesměly sjednávat s jinými vedoucími úředníky atd.

Zda je vztah jednatelů k „organizaci“ vztahem služebním posoudil opětovně Nejvyšší soud v roce 1932, když řešil ochranu pracovního trhu: „Poměr jednatelů ke společnosti jest arci zpravidla poměrem mandátním, je-li však ujednána za jednatelství odměna, přistupuje ke smlouvě mandátní ještě smlouva služební a jest pak jednatele pokládati za zaměstnance společnosti.“ 44 Vycházelo se tak z existence dvojího právního vztahu založeného smlouvou mandátní i smlouvou služební. V tomto rozhodnutí zároveň konstatoval, že ochrana pracovního trhu podle z. č. 39/1928 Sb. z. a. n., o ochraně domácího trhu práce, omezující zaměstnávání cizinců se vztahuje i na smluvní vztah jednatele ke společnosti, vykonává-li jednatel jednatelskou funkci tak, že vyčerpává převážně jeho výdělečnou činnost vůbec. Zde se již dá přímo dovodit, že funkci jednatele bylo možno vykonávat v pracovním poměru. To však nebylo typické.

Kumulace vztahu se pak projevovala i v době trvání případného pracovního poměru jednatele. Pracovní poměr jednatele směl být omezen na období výkonu „jednatelství“, ale nemusel. „Jednatel“ mohl být v pracovním poměru k organizaci jak před vznikem, v průběhu, po část průběhu či po skončení svého jednatelství. Jeho trvání šlo provázat s trváním jednatelského oprávnění. Nejvyšší soud konstatoval neplatnost odvolání „ředitele“ z jeho funkce, pokud zároveň nedošlo k odvolání jeho jako jednatele, když byl ustanoven za jednatele i za „ředitele“ ve společenské smlouvě. Rozlišoval tak mezi jednatelům a zároveň ředitelem, který byl za ředitele ustanoven ve

---

⁴³ Srovnej zákon číslo 239/1924 Sb. z. a. n. ze dne 10. října 1924 o vkladových knížkách (listech), akciových bankách a revisi bankovních ústavů, ve znění zákona ze dne 21. dubna 1932, číslo 54/1932 Sb. z. a. n.

⁴⁴ Rozhodnutí NS ČSR č. 11632 ze dne 2. 5. 1932, RI 221/32, In: VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských*. Ročník čtrnáctý (od čísla 11303 do čísla 12252) obsahující rozhodnutí z roku 1932, Praha: JUDr. V. Tomsa, právnické vydavatelství, 1933, s. 521-523.

společenské smlouvě a jednatelem – ředitelem, který se stal ředitelem jinak, než na základě společenské smlouvy.⁴⁵

Zákon zahrnoval odměny pro jednatele do základu zvláštní daně výdělkové pouze v případě jejich odměn za činnost jednatelů a nikoliv na základě zaměstnaneckého poměru.⁴⁶ Šlo o daňovou podporu zaměstnávání jednatelů.

K možnosti jednatele vykonávat funkci „ředitele“ v pracovním poměru, tj. možnosti souběhu mandátní a služební smlouvy, i v poválečném Československu se vyjadřovala i tehdejší odborná literatura shodně jako literatura za První republiky např. v r. 1947 Malovský – Wenig.⁴⁷

Vztah společnosti a jejího „jednatele“ od r. 1948 do zpochyňování souběhu po listopadu 1989

V občanském zákoníku z r. 1950⁴⁸ nastupuje koncepce sovětské právní vědy, že právnická osoba může jednat i přímo a nejen výlučně prostřednictvím svých zástupců. S účinností od 1. 1. 1951 tento občanský zákoník zrušil obecný občanský zákoník s výjimkou § 1151-1164 upravující služební smlouvy zrušené až zákoníkem práce⁴⁹ k 1. 1. 1966, ale i obecný obchodní zákon⁵⁰ (s výjimkou právní úpravy družstev), zákon č. 58/1906 ř. z., o společnostech s ručením omezeným, a další předpisy.⁵¹ Zároveň k těmto dni zanikly

---

⁴⁵ Rozhodnutí NS ČSR č. 111 ze dne 1. 4. 1919, R I 117/19, In: VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských*. Ročník první (od čísla 1 do čísla 353) obsahující rozhodnutí z roku 1919, Praha: Právnické vydavatelství, 1921, s. 191-193

⁴⁶ Nález NSS ČSR č. 1746/35/3 ze dne 19. 1. 1937, In KOVANDA, František. *Bohuslavova sbírka nálezů nejvyššího správního soudu ve věcech finančních*. Ročník XIX, *Nálezy z roku 1937*. Praha: Právnické vydavatelství JUDr. V. Tomsa, 1938, č. 8392, s. 41-43.

⁴⁷ MALOVSKÝ-WENIG, Arnošt. *Příručka obchodního práva*. Praha: Československý kompas v Praze, 1947, s. 278.

⁴⁸ Zákon č. 141/1950 Sbírky zákonů republiky Československé, Občanský zákoník, Praha, 1950, částka 60. ze dne 23. 11. 1950, s. 497-543.

⁴⁹ Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, Sběrka zákonů Československé socialistické republiky, částka 32. ze dne 30. června 1965.

⁵⁰ Uvedeného zákonem č. 1/1863 ř. z., termín „obecný obchodní zákon“ používá bod 2 § 568 odst. 2 z. č. 141/1950 Sb.

⁵¹ Včetně bodu 28., kterým bylo zrušeno vládní nařízení č. 465/1920 Sb., o zřizování společností s r. o. a společností akciových (komanditních na akcie), o zvyšování základního kapitálu těchto společností a zakládání pobočných ústavů.

„organizace“ zřízené podle dřívějšího obchodního práva,⁵² pokud o nich nebylo ustanoveno jinými předpisy, stejně jako „organizace“ podle bývalého obecného zákoníku občanského.

V praxi po přijetí občanského zákoníku z r. 1950 tak nebylo nutné řešit otázku souběhu funkce statutárního orgánu v nestátní (nedružstevní) resp. v nesocialistické organizaci a jejího „ředitele“ či jiného jejího vedoucího pracovníka. Z „nestátních“ podnikatelských organizací v zásadě zůstaly pouze v omezeném počtu akciové společnosti splňující požadavky zákona č. 243/1949 Sb.⁵³ Místo kumulace vztahu dle mandátní a pracovní (služební) smlouvy nastoupil monopol pracovního poměru statutárního orgánu.

Výkon statutární funkce v podnikatelské organizaci v pracovním poměru zohlednil i hospodářský zákoník z roku 1964.⁵⁴ Stanovil výslovně:⁵⁵ „ Statutárním orgánem socialistické organizace je její pracovník nebo člen, který je podle tohoto zákona nebo podle příslušných organizačních předpisů (např. statutů, stanov, organizačních řádů) oprávněn jednat jménem organizace ve všech věcech. Je-li statutární orgán kolektivní, určují organizační předpisy, jakým způsobem jedná navenek.“ Neobsahoval zvláštní úpravu řady institutů včetně náhrady škody způsobené statutárním orgánem atd., kdy se uplatňovaly normy pracovního práva. Vlastnické a ostatní majetkové vztahy jiných právnických osob než socialistických organizací se pak řídily občanským zákoníkem (srovnej § 488 a § 496 občanského zákoníku).⁵⁶ Hospodářský zákoník zákonem č. 103/1990 Sb. v roce 1990⁵⁷ stanovil povinný pracovní právní či členský vztah u všech podnikatelských organizací a tato povinnost platila až do 1. 1. 1992, kdy byl nahrazen obchodním zákoníkem. Citovaný předpis nahradil i dřívější znění § 21 odst. 1 hospodářského zákoníku, když v § 24f odst. 2 uvedl: 58 „Statutárním orgánem organizace je pracovník

---

⁵² § 563 odst. 2 zákon. č. 141/1950 Sb.

⁵³ Zákon č. 243/1949 Sb., zákon o akciových společnostech, Československo, Praha, Sbírka zákonů republiky Československé, částka 79. z 6. 12. 1949.

⁵⁴ Zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, Československo, Praha, Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, částka 47. ze 17. 6. 1964, s. 729 – 784.

⁵⁵ § 21 odst. 1 zákona č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, Československo, Praha, Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, částka 47. ze 17. 6. 1964, s. 733.

⁵⁶ srovnej např. ČAPEK, Karel. *HOSPODÁŘSKÝ ZÁKONÍK a předpisy související*, Praha, Panorama, 1979, s. 47

⁵⁷ § 24f odst. 2 zák. č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje hospodářský zákoník zveřejněný ve Sbírce zákonů ČSFR v částce 22 z 23. 4. 1990 s. 420.

⁵⁸ § 24f odst. 2 zák. č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje hospodářský zákoník zveřejněný ve Sbírce zákonů ČSFR v částce 22 z 23. 4. 1990 s. 420.

nebo člen, který je podle zákona nebo příslušných organizačních předpisů (např. statutů, stanov, organizačního řádu) oprávněn jednat jménem organizace ve všech věcech. Je-li statutární orgán kolektivní, určují organizační předpisy, jakým způsobem jedná navenek.“ Termín organizace zahrnoval společnosti, když:59 „ Hospodářský zákoník upravuje vztahy vznikající při podnikatelské činnosti právnických a fyzických osob, oprávněných k této činnosti, podle tohoto zákona a zvláštních právních předpisů ...“ Po listopadu 1989 tak došlo k rozšíření povinnosti statutárního orgánu být v pracovním či členském poměru k organizaci i na společnosti.

Občanský zákoník z r. 196460 zakotvoval v § 20 pracovněprávní vztah statutárních orgánu, když uvedl, že za socialistickou organizaci jedná její pracovníci a členové plní její úkoly s tím, že jejich právní úkony v mezích jejich oprávnění, jsou právními úkony organizace. Ke změně v jednání za organizaci došlo s účinností od 1. 1. 1992 novelizací § 20 občanského zákoníku zákonem číslo 509/1991 Sb.61 Zavedlo se výslovně zastupování jak prostřednictvím statutárních orgánů, jejichž členové již nemuseli dle občanského zákoníku být v pracovněprávním či členském vztahu, tak případně prostřednictvím dalších osob.

V roce 1965 byl přijat zákoník práce.62 Podle něj63 byl placený výkon statutární funkce v organizacích vykonáván v pracovním (členském) poměru. Právní úkony v pracovněprávních vztazích směrem ke vzniku pracovního poměru nemusel vykonávat vždy jen statutární orgán,64 který však byl jejím vedoucím pracovníkem, tj. osobou v pracovním poměru k organizaci. Skutečnost, že statutární orgán byl v pracovním poměru k organizaci, vyplývala výslovně z § 9 odst. 3 zákoníku práce s přihlédnutím k ustanovení § 9 odst. 1 a nezávisela na tom, zda pracovní poměr statutárního orgánu vznikl na

---

⁵⁹ § 1 zák. č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje hospodářský zákoník zveřejněný ve Sbírce zákonů ČSFR v částce 22 z 23. 4. 1990 s. 417.

⁶⁰ Zákon číslo 40/1964 Sb., Občanský zákoník, Sb. zákonů ČSSR, částka 19. ze dne 5. března 1964, strana 201 až 248

⁶¹ Zákon č. 509/1991 Sb. zákonů ČSFR, částka 97. ze dne 18. 12. 1991, s. 2410-2463, účinný od 1. 1. 1992, jmenování statutárního orgánu nebylo možné u „společnosti“.

⁶² Z. č. 65/1965 Sb., zákoník práce, Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, částka 32. ze dne 30. června 1965, s. 357-412.

⁶³ Viz § 268 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, částka 32. ze dne 30. června 1965, s. 402 s přihlédnutím k § 8 – s. 359.

⁶⁴ Viz § 9 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, částka 32. ze dne 30. června 1965, s. 359

základě pracovní smlouvy, volby či jmenováním dle § 27 zákoníku práce.⁶⁵ U pracovního poměru vzniklého na základě jmenování nebo volby⁶⁶ byla oproti obecné úpravě odlišně řešena zejména problematika dne vzniku a skončení takového pracovního poměru. Výslovně nebylo stanoveno, že by organizace měla dojednávat mj. druh práce, na který byl pracovník přijímán, přestože tento bylo nutné dojednat u pracovní smlouvy.⁶⁷ To však neznamená, že by u jmenovaného/voleného pracovníka neexistoval druh práce nebo, že by bylo možné jej jmenovat/zvolit a až dodatečně mu určit druh práce. Takovémuto postupu bránilo ustanovení § 68 citovaného zákona.⁶⁸ Vždy tak u pracovního vztahu existoval druh práce statutárního orgánu a to bez ohledu na právní titul vzniku jeho pracovního poměru. Tato úprava se aplikovala i u pracovních poměrů statutárních orgánů jiných než socialistických organizací s přihlédnutím k ustanovení § 268 zákoníku práce.⁶⁹ Pracovní (případně členský) vztah byl v zásadě jediným reálným vztahem statutárního orgánu k organizaci. Argumentace soudů v 90. letech, že výkon funkce statutárního orgánu není druhem práce, pak byla v rozporu s touto pracovní úpravou.

Všechny tři důležité právní úpravy – občanský zákoník, zákoník práce i hospodářský zákoník považovaly pracovní (členský) poměr statutárního orgánu k organizaci za povinný do 31. prosince 1991. Tuto skutečnost nezpochybňovala za jejich účinnosti ani literatura a ani judikatura Nejvyššího soudu.

---

⁶⁵ Viz § 27 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, Sbirka zákonů Československé socialistické republiky, částka 32. ze dne 30. června 1965, s. 362

⁶⁶ Srovnej zejména § 65 odst. 1,2 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, Sbirka zákonů Československé socialistické republiky, částka 32. ze dne 30. června 1965, s. 368 a násl.

⁶⁷ Srovnej § 29 písm. a) zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, Sbirka zákonů Československé socialistické republiky, částka 32. ze dne 30. června 1965, s. 362

⁶⁸ Srovnej § 68 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, Sbirka zákonů Československé socialistické republiky, částka 32. ze dne 30. června 1965, s. 368: § 68: Pro pracovní poměry založené volbou nebo jmenováním platí jinak ustanovení o pracovním poměru sjednaném pracovní smlouvou.

⁶⁹ Srovnej § 268 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, Sbirka zákonů Československé socialistické republiky, částka 32. ze dne 30. června 1965, s. 402: § 268: „Ustanovení tohoto zákoníku se vztahují i na pracovní poměry, jejichž účastníkem je jiná než socialistická organizace.“

Judikatura k nepřipustnosti souběhu

Vrchní soud v Praze v roce 1993⁷⁰ posuzoval možnost souběhu funkce jednatele společnosti podle hospodářského zákoníku ve vazbě na znění zákoníku práce účinné do 29. 5. 1992. V jeho rozhodnutí poprvé dospěl dovolací soud k tezi o nemožnosti pracovního poměru na výkon statutární funkce. Uvedl, že je nepochybné, že společnost s ručením omezeným může zaměstnávat občany (fyzické osoby) v pracovněprávních vztazích, když právní úkony v nich činí statutární orgán. Zároveň prohlásil tuto zásadní tezi: „činnost statutárního orgánu (popřípadě jeho člena, jde-li o kolektivní orgán) nevykonává fyzická osoba v pracovním poměru, a to ani v případě, že není společníkem. Funkce statutárního orgánu společnosti totiž není druhem práce ve smyslu ustanovení 29 odst. 1 písm. a) zákoníku práce a vznik a zánik tohoto právního vztahu není upraven pracovněprávními předpisy a řídí se obsahem společenské smlouvy. Právní předpisy a ani povaha společnosti s ručením omezeným však nebrání tomu, aby jiné činnosti pro tuto obchodní společnost vykonávaly jiné osoby na základě pracovněprávního vztahu. Skutečnost, že fyzická osoba je společníkem společnosti s ručením omezeným nebo že byla ustanovena statutárním orgánem společnosti, sama o sobě nebrání tomu, aby navázala s touto společností pracovní poměr nebo jiný pracovněprávní vztah, pokud jeho náplní není výkon činnosti statutárního orgánu. I když je fyzická osoba společníkem společnosti s ručením omezeným a je-li jako její statutární orgán oprávněna za ní jednat, jde (...) o rozdílné subjekty práva, mezi nimiž může být uzavřena smlouva směřující ke vzniku pracovněprávního vztahu...“ V konkrétním případě pak dovolací soud uznal platnost pracovního poměru jednatelky společnosti jako samostatné odborné referentky na úseku zásobování.

Usnesení Vrchního soudu se pak stalo základem pro všechna další rozhodování soudů vylučujících možnost souběhu funkce statutárního orgánu a vedoucího zaměstnance společnosti⁷¹ či výkon funkce statutárního orgánu v pracovním poměru. Ani v těchto rozhodnutích pak nebyla řešena problematika jiných důvodů než to, že možnost souběhu není možná u vedoucích pracovníků, resp. zřejmě nikdy neuznal Nejvyšší soud platnost pracovního poměru nebankovního

---

⁷⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 4. 1993, sp. zn. 6 Cdo 108/92, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1995, pod pořadovým číslem 13 dostupný on-line na http://www.fulsoft.cz/onlaw/fs2_text_only_0.php?coll=jns&subcoll=&norm=13/1995;c;J [cit. 11-06-28].

⁷¹ Srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 03. 05. 2007, sp. zn. 21 Cdo 2087/2006, dostupné on-line na: http://novyweb.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/8E522B97FD10B82CC12575FF007B1B1E?openDocument [cit. 22. 11. 2011].

jednatel⁷²a zároveň vedoucího pracovníka. Nejvyšší soud v roce 1998⁷³ dospěl k závěru, že: „samotná okolnost, že žalobce byl jednatelem žalované, nebrání tomu, aby s ním byla uzavřena pracovní smlouva. Není ani vyloučeno (a zákon s takovou skutečností počítá), aby jednatel za společnost, uzavíral smlouvu, při níž druhou stranou je sám tento jednatel jako fyzická osoba (srov. např. § 132 odst. 3 Obch. zák. ve znění po účinnosti zák. č. 142/1996 Sb.). V každém konkrétním případě je však třeba vždy zkoumat, zda nedochází ke střetu zájmů mezi společností a jejím statutárním orgánem. (...) Pracovní smlouva jako dvoustranný právní úkon je výsledkem smluvního jednání, do něhož obě smluvní strany vstupují s vlastními představami o jeho obsahu a výsledku. Přitom základní východiska jsou odlišná, neboť pracovník i organizace chtějí sjednat pracovní smlouvu pro svou stranu co nejvýhodnější (...) Na rozdílnosti zájmů při sjednání pracovní smlouvy nic nemění ani skutečnost, že případně dojde i k bezvýhradné akceptaci učiněné nabídky.... Lze tedy uzavřít, že rozdílnost zájmů smluvních stran při sjednávání pracovní smlouvy zpravidla vylučuje, aby za organizaci (zaměstnavatele) sjednala a podepsala pracovní smlouvu tatáž osoba - budoucí pracovník (zaměstnanec), která je druhým účastníkem takové pracovní smlouvy. (zdůraznil K. H.) Zda tomu tak skutečně bylo, nutno vždy dovodit z konkrétních okolností, za nichž k uzavření pracovní smlouvy došlo.“ Nejvyšší soud v podobné souvislosti uvedl: „... z ustanovení § 14 odst. 2 zák. práce, jež vylučuje, aby jiného zastupoval ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, lze analogicky, dovodit, že statutární orgán nemůže jménem společnosti jednat, jsou-li jeho zájmy v rozporu se zájmy spol.“⁷⁴

Přes neplatně sjednanou pracovní smlouvu může vzniknout faktický pracovní poměr, kdy oběma účastníkům vznikly povinnosti posuzované podle zákoníku práce, a to včetně povinností k vydání

---

⁷²U bankovních „jednatelů“ byl souběh soudy uznán za možný – srovnej např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21.4.2004 sp.zn. 3 Ads 39/2003-85 publikovaný ve sbírce Nejvyššího správního soudu pod č. 428/2005, dostupný on-line na

http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2003/0039_3Ads_0300085A_prevedeno.pdf [cit. 2011-05-19]; Rozsudek Nejvyššího správního soudu 3 Ads 55/2005-47 ze dne 19.10.2006 dostupný on-line na http://www.nssoud.cz/files/SOUDNI_VYKON/2005/0055_3Ads_0500047A_prevedeno.pdf [cit. 2011-05-19]; Usnesení Ústavního soudu ze dne 3.5.2007, sp.zn. III ÚS 192/07, dostupný on-line na <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=54862&pos=1&cnt=1&ty p=result> [cit. 2011-05-19].

⁷³ rozsudek ze dne 17. 11. 1998, sp. zn. 21 Cdo 11/98 uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1999 pod poř. č. 63.

⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. 21 Cdo 963/2002, dostupné on-line na: http://www.ipravnik.cz/cz/judikatura/rozhodnuti-trestni/art_4756/pracovni-pomer-jednatele-s-r-o-k-teze-spolecnosti.aspx [cit. 19. 05. 2011].

bezdůvodného obohacení vzniklého zaměstnavateli tím, že přijal od fyzické osoby plnění z neplatného právního úkonu ve výši tohoto obohacení. Podobně na riziko kolize v pracovněprávních vztazích pak Nejvyšší soud poukazoval i v soudním sporu jednatelky a dle neplatné pracovní smlouvy zároveň manažerky společnosti,⁷⁵ na nemožnost souběhu upozorňoval i při kolizi postavení ředitele provozovny autoservisu a statutárního orgánu,⁷⁶ ale i ve věcech nesouvisejících s podnikatelskou činností při řešení pracovněprávního vztahu statutárního orgánu – předsedy odborového svazu.⁷⁷ Nová právní úprava vztahu pak nedostatečně reaguje na tuto judikaturu Nejvyššího soudu u tzv. jednočlenných společností.

Neplatný pracovní poměr přináší i trestněprávní rizika. Přes skutečnost, že v rámci souběhu byly některým osobám vypláceny ročně z titulu pracovního poměru od společností i částky v řádech desítek miliónů korun, pravděpodobně by nebyl trestně odpovědný takovýto jednatel a zároveň např. ředitel, pokud by pracovní smlouvu podepsal na straně jedné za organizaci jako jednatel a zároveň ji podepsal na straně druhé jako zaměstnanec - budoucí ředitel. Skutečnost, že by pracovní smlouva byla neplatná, nehraje roli. V konkrétním případě by nebylo možné dovodit splnění všech znaků trestného činu a to ani u krádeže dle § 205, zpronevěry dle § 206, podvodu dle § 209 či porušování povinnosti podle §220, 221 trestního zákoníku. U krádeže není splněn znak „zmocní se“, když cizí věc je v moci právnické osoby, která jedná svým statutárním orgánem a navíc byly mzdové prostředky fakticky jednatelem jako statutárnímu představiteli svěřené. U zpronevěry by sice došlo k obohacení pachatele, ale je sporná subjektivní stránka trestného činu. O podvod nemůže jít, protože pachatel nikoho neuvede v omyl. Protože došlo k obohacení jednatele a zároveň ředitele, nemůže dojít k porušení jeho povinnosti při správě cizího majetku a neprokáže se úmysl porušit povinnost opatrovat nebo spravovat cizí majetek a zřejmě ani hrubá nedbalost. Nelze však vyloučit trestněprávní odpovědnost jednatele, který by uzavřel pracovní smlouvu jménem společnosti s jiným

---

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 6. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1601/2005; 21 Cdo 2572/2005, dostupné on-line na: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/87DA0BBCF19DEE2DC125771000729297?openDocument [cit. 22. 11. 2011].

⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2005, sp. zn. 26 Cdo 781/2005, dostupné on-line na: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/DFD828094E32B23EC12575EF00384A4D?openDocument [cit. 22. 11. 2011].

⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 10. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2831/2009, dostupný on-line na: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/judikatura_prevedena2.nsf/WebSearch/C7F0C056BEDFFBFFC12577E0002911BC?openDocument [cit. 22. 11. 2011].

jednatelům na pozici ředitele, pokud by platilo, že nedošlo k uzavření platného pracovního poměru a na základě takové smlouvy by docházelo k vyplácení mzdy tomuto řediteli. Podobné riziko pak platí, pokud by byla po 1. 1. 2012 vyplácena mzda či odměna z dohody, kterou nesjedná nebo neurčí ten orgán společnosti, do jehož působnosti náleží rozhodovat o odměňování statutárního orgánu nebo jeho členů.

Nejvyšší správní soud v rozsudku č. j. Ads 119/2010-58 vycházel z judikatury Nejvyššího soudu po roce 1993. Dovodil neexistenci pracovního poměru ředitele společnosti, jehož pracovní náplň byla shodná s činností jednatele. Zdá se přitom, že tento judikát začal vytvářet podmínky pro aplikaci neplatnosti např. i u daní – konkrétně daně z příjmu právnických osob, zákonného pojištění zaměstnavatele za škodu, při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, či při důchodovém pojištění. Rozsudek byl napaden ústavní stížností, o které rozhodoval soud pod značkou III. ÚS 184/11 ze dne 21. 04. 2011 tak, že stížnost odmítl, aniž by se pro nedostatky ve stížnosti podrobněji zabýval možností souběhu.

Autorovi není známa relevantní judikatura k souběhu ohledně smluv, které byly uzavřeny po 14. dubnu 2008, od kdy v návaznosti na rozhodnutí Ústavního soudu⁷⁸ lze v pracovním právu pouze uplatňovat relativní neplatnost právních úkonů. Absolutní neplatnost již nelze u těch nových smluv použít. Nelze vyloučit, že pracovní smlouvy uzavřené po 14. dubnu 2008 budou vyhodnocovány jako pouze relativně neplatné. V té souvislosti bude zajímavé hodnocení pracovních smluv po 1. 1. 2012, pokud nedojde k tomu, že mzdu či odměnu z dohody sjedná nebo určí ten orgán společnosti, do jehož působnosti náleží rozhodovat o odměňování statutárního orgánu nebo jeho členů dle nové úpravy, když navíc zákonodárce neposkytl dostatečný časový prostor pro konání valných hromad.

Právní teorie k nemožnosti souběhu

Právní teorie k souběhu funkcí jednatele a vedoucích pracovníků společností přitom není tak striktní jako judikatura.

V době, kdy začaly narůstat tendence zákazu výkonu funkce jednatele v pracovním poměru případně tendence zákazu souběhu výkonu funkce jednatele a vedoucího pracovníka, publikovala Kalenská články,⁷⁹ ve kterých jednoznačně zastávala stanovisko, že je možné,

---

⁷⁸ Srovnej Nález Ústavního soudu ze dne 12. března 2008 ve věci návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce 116/2008 Sb. dostupné on line na: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=116/2008&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy [cit. 22. 11. 2011].

⁷⁹ KALENSKÁ, Marie: *Pověření zaměstnance vedoucích funkcí* In Právní rozhledy číslo 12/1995, strana 476 – 477, *K pracovními vztahům manažerů* In Právo a zaměstnání 9-10/99, strana 3-8, Srovnej například *Právní postavení a odměňování manažerů* in Obchodní právo v 6/2000, strana 10-16,

aby vedle funkce statutárního orgánu vykonával takový jednatel i vedoucí funkci v organizaci, když: "vedoucí pracovník je pak jednak vedoucím zaměstnancem v pracovním poměru, jednak nepřestává být funkcionářem společnosti, například členem představenstva oné společnosti."⁸⁰ Zde mimo jiné výslovně uvedla, že u jmenovaného pracovníka ve vedoucí funkci je druhem práce příslušná funkce: „druh práce-funkce.“⁸¹ V podobném duchu byly i články Oršuly a Pichrta.⁸² Pichrt pak upozorňuje na spornou judikaturu těmito slovy: „... výslovné ustanovení právních předpisů, které by vylučovalo, aby fyzická osoba vykonávala pro tutéž kapitálovou společnost funkci (člena) statutárního orgánu a současně byla k téže společnosti pracovněprávní vztahu, není ... Není úmyslem autora tohoto příspěvku polemizovat s judikaturou na výše uvedené téma...“⁸³

Dědič v r. 1996 výslovně uváděl: „... je však dobře možné, že funkce ředitele nebude jen pracovní označení funkce člena představenstva, ale že bude funkcí pracovněprávní, která se vykonává v pracovněprávním vztahu ke společnosti.“⁸⁴ V roce 2005 Hochman a Kottnauer napsali: „Judikatura dovodila, že skutečnost, že fyzická osoba je společníkem společnosti s ručením omezeným nebo že byla ustanovena statutárním orgánem společnosti, sama o sobě nebrání tomu, aby navázala s touto společností pracovní poměr nebo jiný pracovněprávní vztah pokud jeho náplní není výkon činnosti statutárního orgánu. Přichází tedy v úvahu, aby u jednočlenné společnosti s ručením omezeným jmenoval jednatel sám sebe do vedoucí funkce např. výkonného ředitele.“⁸⁵

Manažerská smlouva v českém právním řádu, In Bulletin advokacie číslo 5/1999, strana 5-15.

⁸⁰ KALENSKÁ, Marie: *Překračuje manažerská smlouva hranice pracovního práva?* In Právo a zaměstnání. 11/98, strana 5-10.

⁸¹ KALENSKÁ, Marie: *Pověření zaměstnance vedoucí funkcí*. In právní rozhledy 12/1955 strana 476-477."

⁸² ORŠULA, Jiří, PICHRT, Jan: *Odpovědnost za porušení povinností při souběhu zaměstnání a o výkonu funkce statutárního orgánu*. In Právní rádce 10/1996 strana 45 -48.

⁸³ O náhradě škody způsobené statutárním orgánem, který je v pracovním poměru k organizaci srovnaj: PICHRT, Jan: *Vybrané otázky právního postavení vrcholového managementu kapitálových společností z pohledu pracovního práva*, Acta universitatis Carolinae – Iuridica, č. 3-4, 2007, s. 61-79.

⁸⁴ DĚDIČ, Jan, SOUŠKOVÁ, Milena: *O právním postavení ředitele akciové společnosti*. In Právní rádce 3/1996 strana 23-30.

⁸⁵ HOCHMAN, Josef, KOTTNAUER, Antonín. *Zákoník práce. Komentář a předpisy související (včetně výňatků z důvodových zpráv, judikatury a vzorů typických smluv a podání)*, Linde Praha a.s. – právnícké a ekonomické

Možnost souběhu tak připouštěla řada odborníků na právo pracovní či obchodní i řada praktiků nejen v minulosti, v době, kdy již byly notoricky známé judikáty souběh znemožňující, ale i nyní. Pod vlivem judikatury Nejvyššího soudu se však postupně začala česká a následně i slovenská odborná literatura od možnosti souběhu odklánět a poukazovat na judikáty Nejvyššího soudu a to často i bez podrobnějších rozborů těchto judikátů nebo s odkazem na výklad termínu „obchodní vedení“, který však nezohledňoval výklad tohoto termínu jazykový i historický dle judikatury z první republiky.

Závěr

Do přijetí tzv. starého spolkového zákona v r. 1852 se vztah jednatele k „organizaci“ řídil pouze Všeobecným občanským zákoníkem⁸⁶ Po přijetí Všeobecného obchodního zákoníku se vztah statutárního orgánu k organizaci řídil obchodním zákoníkem jako vztah kupecký a byl realizován mandátní (příkazní) smlouvou. Byla-li dohodnuta odměna, přistupovala k této obchodně-občanskoprávní úpravě jejich vztahu ještě pracovníprávní úprava námezdní (služební) smlouvy modifikované právní úpravou obchodních pomocníků dle Všeobecného zákoníku obchodního či pozdějších norem upravujících obchodní pomocníky, pokud byli ustanoveni jednatele služební smlouvou. Judikatura a konec konců i pozdější § 4287 zákona. č. 20/1910 ř. z., o obchodních pomocnících, pak odkazovala i na pracovníprávní úpravu provedenou v Obecném občanském zákoníku. Šlo u jednatelů o kombinovaný obchodně-občanskoprávní a pracovníprávní vztah, kdy v řadě případů byla přímá závislost trvání námezdní (služební) smlouvy na trvání statutárního oprávnění.

Souběh funkcí jednatele a „ředitele“ byl od Rakouska – Uherska do roku 1948 pravidlem stejně jako možnost vícera oprávnění stejné osoby k zastupování konkrétní právnické osoby. Jednatelé uzavírali do r. 1948 na výkon své funkce jednatele smlouvy mandátní a na výkon funkce „ředitele“ či jiné podobné funkce v ředitelství smlouvy služební, kdy bylo dokonce možné přesunout daňové povinnosti z „ředitele“ na společnost.

Po Únoru 1948 pak postupně se změnil vztah mezi statutárním představitelem a právnickou osobou na vztah výlučně pracovníprávní (členský). Hospodářský zákoník dokonce ani neupravoval odpovědnost statutárních orgánů k organizaci, když ta se řídila pracovníprávní úpravou. Po roce 1989 došlo k opětovné změně

---

nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2005, s. 143.

⁸⁶ Odhlédneme-li od některých specifických právních úprav - např. norem trestního práva.

⁸⁷ § 42: „Pokud nestanoví tento zákon něco jiného, vztahují se na služební poměry v tomto zákoně upravené předpisy obecného práva občanského o smlouvě služební a námezdní.“

přístupu. Nejdříve hospodářský zákoník rozšířil vztah jednatele k organizaci včetně společností na povinný pracovněprávní (členský) vztah, aby později byl pracovněprávní či členský vztah jednatele popírán. Zejména pak judikatura začala bránit dříve typickému souběhu funkce jednatele a ředitele. Nová právní úprava od 1. 1. 2012 souběh připouští, ale nerespektuje historické tradice vztahu člena statutárního orgánu či jednatele ke společnosti a do značné míry omezuje svobodu rozhodování statutárních orgánů a ekonomicky zatěžuje společnost. Výkon funkce jednatele v pracovním poměru se pak přímo inspiruje socialistickou právní úpravou tohoto vztahu, přičemž koncepce odměňování osob vykonávajících funkci jako členové statutárního orgánu či statutární orgán za práci v pracovním poměru nenavazuje na dřívější právní úpravu, odbornou literaturu a konstantní judikaturu nejvyšších soudů a Nejvyššího správního soudu do roku 1948. Legislativa pak v důsledku špatného postupu ministerstva spravedlnosti ohrožuje zájmy společností, ekonomicky je zatěžuje a nevytváří dostatečné časové předpoklady pro včasnou přípravu společností na novou právní úpravu možnosti zaměstnávání statutárních orgánů.

Seznam literatury:

Monografie:

- Čapek, K.: HOSPODÁŘSKÝ ZÁKONÍK a předpisy související, Praha: Panorama, 1979, s. 573
- Hochman, J., Kottbauer, A.: Zákoník práce. Komentář a předpisy související (včetně výňatků z důvodových zpráv, judikatury a vzorů typických smluv a podání), Praha: Linde Praha a.s. – právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2005, s. 959 s. ISBN 978-80-7201-671-6
- Malovský-Wenig, A.: Příručka obchodního práva, Praha: Československý kompas v Praze, 1947, s. 510
- Pokorná, J.: Právní úprava obchodních společností v evropském a českém právu, Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2010, s. 306, ISBN 978-80-2105-190-4
- Randa, A.: Soukromé obchodní právo rakouské. O obchodních společnostech a o společnostech výrobních a hospodářských, Praha: Nakladatelství J. Otto, knihkupec, 1908, reprint Vysoká škola aplikovaného práva, 2008,
- Veselý, F.X.: Všeobecný slovník právní země koruny české, Praha: F. X. Veselý, 1989,

Periodika:

- Dědič, J., Soušková, M.: O právním postavení ředitele akciové společnosti. In Právní rádce 3/1996

- Eliáš, K.: Variabilita života a právní schémata (K souběhu pracovního poměru s členstvím ve statutárním orgánu obchodní korporace. In Obchodněprávní revue č. 10, Praha 2009, 1 ročník
- Eliáš, K.: Hodnotový výklad zákona a inspirace ze starých textů. In Bulletin advokacie č. 9, Praha 2010
- Kalenská, M.: Pověření zaměstnance vedoucích funkcí. In Právní rozhledy číslo 12/1995
- Kalenská, M.: K pracovními vztahům manažerů. In Právo a zaměstnání 9-10/99
- Kalenská, M.: Právní postavení a odměňováním manažerů. In Obchodní právo 6/2000
- Kalenská, M.: Manažerská smlouva v českém právním řádu. In Bulletin advokacie číslo 5/1999
- Kalenská, M.: Překračuje manažerská smlouva hranice pracovního práva? In Právo a zaměstnání, 11/98
- Oršula, J., Pichrt, J.: Odpovědnost za porušení povinností při souběhu zaměstnání a o výkonu funkce statutárního orgánu. In Právní rádce 10/1996
- Pichrt, J.: Vybrané otázky právního postavení vrcholového managementu kapitálových společností z pohledu pracovního práva, Acta universitatis Carolinae – Iuridica, č. 3-4, 2007

Právní předpisy:

- zákon č. 946/1811 Sb. z. s., Obecný zákoník občanský z 1. června 1811
- císařský patent č. 253/1852 ř. z. z 26. 11. 1852 zveřejněný 18. 12. 1852 v částce LXXIV. s. 1109-1116, česky i německy, Vídeň, 1852
- zákon č. 1 /1863 ř. z. ze dne 17. 12. 1862, obchodní zákoník
- zákon ze dne 22. 10. 1875 číslo 36/1876 ř. z., o zřízení správního soudu
- zákon č. 20/1910 ř. z. ze dne 16. 1. 1910, zákon o služební smlouvě obchodních pomocníků a jiných zaměstnanců v podobném postavení (zákon o obchodních pomocnících)
- zákon číslo 239/1924 Sb. z. a n. ze dne 10. října 1924 o vkladových knížkách (listech), akciových bankách a revisi

bankovních ústavů, ve znění zákona ze dne 21. dubna 1932, číslo 54/1932 Sb. z. a n.

- zákona č. 154/1934 Sb. z. a n., o pracovním poměru soukromých úředníků, obchodních pomocníků a jiných zaměstnanců v obdobném postavení (zákon o soukromých zaměstnancích)
- zákon č. 243/1949 Sb., o akciových společnostech
- zákon č. 141/1950 Sbírky zákonů republiky Československé, Občanský zákoník
- zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník, Československo, Praha
- zákon číslo 40/1964 Sb., Občanský zákoník
- zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, Sbírka zákonů Československé socialistické republiky
- zákon č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje hospodářský zákoník
- zákon č. 509/1991 Sb. zákonů ČSFR
- Judikatura nejvyšších soudů a nejvyšších správních soudů a Ústavního soudu.